

Čas a jazyk

Sokol si neupevnil základní pojmy, s nimiž ve své tezi pracuje. Na jediné stránce, ve vzdálenosti jen několika řádků, vyslovuje dvě myšlenky, které jsou v příkrém rozporu. Na jedné straně říká, že „každý přirozený jazyk je také historicky vzniklou stopou tisícileté lidské zkušenosti se světem“, a naproti tomu o několik řádek dále čteme, že „je právě jazyk jako takový v docela zvláštním vztahu k času: jednak se jistě v čase děje, to jest mluví, a různé časové vztahy vyjadřuje. Nadto je však patrně tím nejuniverzálnějším a nejrozšířenějším prostředkem odvěkého lidského zápasu s časem, úsilí rozšířit naši moc za hranice přítomné chvíle, jež je hlavním cílem civilizací vůbec. Snahy postavit uprostřed neustálých změn a do temné nejistoty budoucího něco pevného, trvalého a spolehlivého.“

(8) Tady je třeba jednak opravit výrok, že „jazyk mluví“: mluví jedině někdo (tj. člověk), jazyk sám nemluví. To, co má na mysli Heidegger, když říká „die Sprache spricht“, je něco jiného: Sprache je řeč, nikoliv jazyk. (I když to je všechno trochu také záležitost terminologická – ale pak je třeba tu terminologii vždycky vyjasnit a nikoliv využívat či spíše zneužívat terminologické nevyjasněnosti.) Jestliže budeme důsledně trvat na tom, že jazyk se děje (totiž když lidé spolu mluví), pak nemůžeme tento dějící se jazyk charakterizovat jako „stopu“. Stopa je to, co po dějícím se jazyku zůstane: relik, pozůstatek. Stopa se sice také může dít a děje, ale její dění už není dění dějícího se jazyka (ledaže začneme pod slovem „jazyk“ mýnit zase něco jiného, než když jsme mluvili o dění jazyka v rozhovoru mezi lidmi). Právě zde je zapotřebí se vyvarovat nekontrolovaných ekvivokací. V nepřesném chápání se ukazuje jazyk jako setava či kombinace několika okruhů skutečností, jejichž integrovanost není vnitřní povahy, ale je garantována teprve promlouvajícími subjekty. Jinými slovy, jazyk sám není žádným subjektem.

(Písek, 960810-2.)